

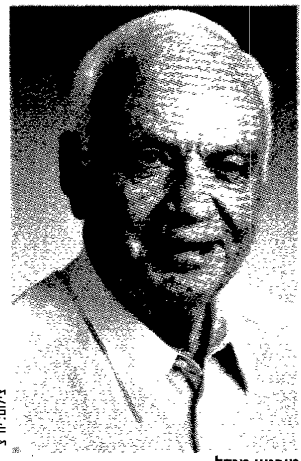
# טור שישי | סבר פלוצקר

# הסתירה הגדולה

## איך ניתן להסביר את העובדה שלמרות איומי המלחמה מכל עבר, הבורסה בשיא והמשקיעים הזרים נוהרים לישראל? • והאם הישראלים דווקא הצביעו נכון בבחירות האחרונות?

אות מתאזנים כמו אצלנו. או שהמדינה אטרקטיבית ומושכת זרים (קפריסין, ניו זילנד, פינלנד, צ'ילה, סינגפור), ואו שהיא לא מספיק אטרקטיבית, ואז גם המקומיים מוציאים ממנה את הונם ואת יומתם (הולנד, שוודיה, כוויית, טייוואן). לא ידוע על עוד כלכלה מתעוררת שמושכת זרים ורוחה מקומיים, בהקפים של ישראל.

ישראל, למיטב ידיעתי, היא גם המדינה היחידה בעולם התעשייתי המפותח שבה אנשי עסקים מן השורה פותחים את התיק שלהם ומציעים לילדיהם דרכונים של מורה אירופה – הונגריה, רומניה, פולין ועוד.



מורטון מנדל

### 65 אלף שקל בשנה

הסתירה עליה דיבר היהודי למד השנים העמיקה כאשר הלכתי להקשיב לסדרת הרצאות במסגרת תוכנית המחקר "כלכלת בטחון לאומי" של מוסד נאמן בטכניון, ולפגוש את מחבריה. מפרופ' דן פלך, ראש התוכנית, למדתי שהאינתיפאדה השנייה ומלחמת לבנון השנייה עלו למשק הישראלי 109 מיליארד שקל לפחות. התוצר לנפש, אמר פרופ' פלך, יכול היה להיות כיום גבוה ב-18% ממה שהוא באמת. משפחה ישראלית ממוצעת הפסידה, כתוצאה מהאינתיפאדה והלחימה בלבנון, קרוב ל-65 אלף שקל בשנה. מפרופ' צבי אקשטיין, המשנה לנגיד בנק ישראל, למדתי שלחש מהמלחמה השפעה שלילית אדירה על כושר הצמיחה והיכולות להשקיע. בעיתות של אי ודאות בטחונות המשאבים מוסיפים לביטחון, והמגזר העסקי נכנס לבנוקס. ישראל כבר מוציאה כיום 8% מהתוצר לביטחון, אמר פרופ' אקשטיין, וזה פי 4 ממה שמוציאה ארה"ב. כמה עוד אפשר? פרופ' יעקב בן חיים ודר' מיכאל בן גר הצביעו מודל של תקציב ביטחון בתנאים של אי ודאות אותם הזכיר צבי אקשטיין: פער ידע באשר לכוננות ויכולות של האזרחים, ורצון מדיני-חברתי של מקבלי ההחלטות לספק רמת ביטחון שתוכל למנוע פגיעה חסרת-משאבי המדינה גם אם הערכתיהם היו מוטעות. הכל-ככלי כלי ישראלים לזה? מקדם חסינות גבוה מפני הפתעות לרעה? אנחנו נקרא לזה

באותן השנים בהן קפצו הזרים על המגזר העסקי הישראלי כמו מצאו בו אוצר חבוי, עשה המגזר העסקי הישראלי את ההיפך. הוא היפנה את המשאבים הכספיים שלו לארצות הניכר סך כל ההשקעות הישראליות בחוץ לארץ הגיע ל-64.4 מיליארד דולר. שימו לב למספר הזה: הישראלים השקיעו בחוץ לארץ בארבע השנים שחלפו מ-2001 מיליארד דולר יותר ממה שהזרים השקיעו בישראל.

רק בשנתיים האחרונות, בהן שביענו והשמנו מהסיפורים על חברות זרות גדולות הקונות עוד ועוד חברות ישראליות, השקיעו הישראלים בחוץ לארץ כ-45 מיליארד דולר. שיש (1) מהתוצר המקומי השנתי של ישראל. הזרים השקיעו אצלנו באותה התקופה הרבה פחות, רק 33 מיליארד דולר. זה עדיין יחסית הרבה בקנה מידה בינלאומי, אבל 12 מיליארד דולר פחות מיציאת ההון מהארץ החוצה.

הזרים אוהבים מאוד את כלכלת ישראל, ומוצאים בה הזדמנויות עסקיות למכירה הישראלים, מסתבר, לא כל כך. הם מעדיפים לדעות כשרות זרים; אין סוף לסיפורים על מעלליהם והצלחותיהם של הישראלים בהשקעות על פני הגלובוס. התמונה קצת יותר מאוזנת כשבוחנים רק את ההשקעה הישראלית, המוגדרת בהשקעה במדינות, בציון, בבנייה, בקרקע או בבעלות על החברה הזרה. מאז 2005, כולל השנה, היקף ההשקעה הישראלית של זרים במדינת ישראל שווה להיקף ההשקעות הישראליות של הישראלים בחוץ לארץ, והנטו קרוב לאפס. ישראל ארץ פתוחה, ואיש לא מכחיח את החסך להשקיע פה או שם. המסקנה: מה שרואים משם לא רואים מכאן, ולהיפך. הזרים מתעלמים מהגורמים הרווחות הדקאני של הישראלים, או שנותנים לכך משקל פגוט. אנשי העסקים הישראלים מתעלמים מהאופטימיזם היתרה של הזרים ורודפים אחר הזדמנויות דווקא בחוץ, מרוסים ועד אשונגים ונוריים ארצה. האחרונים נוהים יותר בטוח. לפי הדיון וחשבון של ועדת האו"ם לסחר ופיתוח, הסיפור הישראלי די חסר תקדים: אין עוד מדינה בסדר גודל כלכלי כשלנו שבה זרמי ההשקעות הישראליות הנכנסות והיוצא

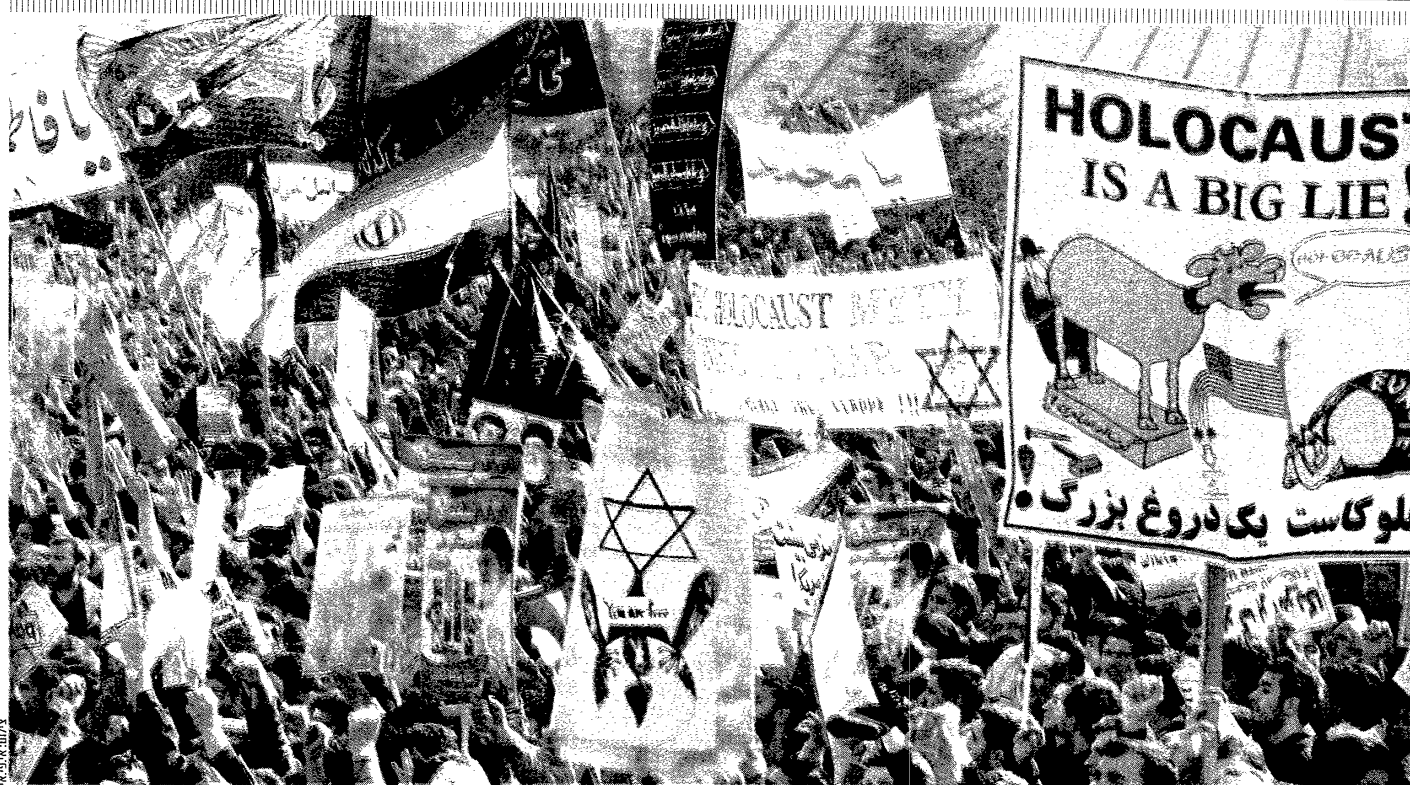
**"ארה"ב, גם אם תתיימש ממעורבותה בשינויי משטר במזרח התיכון, תישאר לתמיד לצידה של ישראל. התמיכה בישראל מושרשת עמוק בכל מערכות הממשל האמריקאי"**

**כדי שאיום המחיקה נוסח פרס ישפיע על ממשלתו בטהרן, הוא צריך להיות אמין. והוא יעלה לפחות 15 מיליארד דולר - תוספת של 133% לתקציב הביטחון הצפוי בשנה הבאה**

טועה כאן? שאל. איני יודע להסביר את הסתירה, אמרתי לו בכנות, אך אני חש אותה כמוך, תוהה עליה, מנסה להבין את תה. האם אנחנו ב-38, שנה מבשרת רעות ליהודים, או ב-88, שנה מבשרת טובות ליהודים? האם מדינה שפניה יכולה להיות שקועה עמוק בפסימיזם מדיני ופוליטי, ובה בעת להמריא לר"ק השביעי של אופטימיזם כלכלי ועסקי? האם זהו סוג מחלת נפש, אטימות, כפל אישיות – או שמה זו הוכחה לכוח הרצון, החיות, העוצמה הפנימית? אתה יכול, אמרתי לאיש לא צעיר שנראה לי גם מודאג וגם מאושר, להניח שאנשי הביזנס לא היו שמים עשרות מיליארדי דולרים בישראל לו באתה בעיניהם עסק מפוקפק ומסוכן, שטוח קיומו הבטוח מוגבל. הם צריכים לדעת יותר טוב מה צופן העתיד, הם הרי מהמרים עליו בכספם. אמורים לשקול הכל במיני אונים נטולות הרגש של רווח והפסד. אבל, הוספתי, אתה רשאי גם להניח שאותם משקיעים פשוט מרחיקים את פניהם, מסיטים את מבטם הצידה מהסיכונים הבטחוניים, ודוהרים כעדר למשק שהוא כרעג באופנה. אף זו תהיה פרשנות סבירה לסתירה, בהסתכלות על ההסטוריה העשירה של החלטות עסקיות שגויות שנעשו בעבר. זכור את עשרות המיליארדים, אמרתי לבן שיחי שכבר רצה להיפרד ממני בדחיפות, שהשקיעו תאגידים אמריקאים מובילים בפרס של השאה, ממש על סף נפילת משטרו. כסף, ירדתי, לא מבטיח את ראיית הנוגד ולא מחסן מפני אר"פטימויות יתר. וגם לא מפני פטימויות יתר. תיקן אותי איש העסקים ברימוט ושב, מהררה, לאולם הדיונים.

**הסתירה נשארה**  
הסתירה נשארה. היא מתגלה גם בבטטיסטיקה, בהתנהגות המשקיעים הזרים מול המשקיעים הישראליים. הרי-אשונגים ונוריים ארצה. האחרונים נוהים רים מהארץ. בשנות הגאות האחרונות, 2003 ועד נובמבר 2006, הסתכמו ההשקעות הזרות במשק הישראלי ב-46.2 מיליארד דולר. כסוכם מהמם, הצפנה של ממש. אבל באותה תקופה בריוק,

יהודי לא צעיר, שכבר פרש מעסקים והעביר לבנו, משך אותי השבוע הצידה באחד הכנסים הרי-כיום שארצנו הקטנה שפועת כהם. אני מבקש שתסביר לי משהו, אמר האיש: רק אתמול ראתי בטלוויזיה מיליון לבגנים מפגינים בכיכרות בירות תחת דגלי חיובאללה וקוראים "מוות לישראל". רק אתמול ראתי בטלוויזיה את ראש ממשלת המאס מכריז בגלוי שארצו לעולם לא תכיר ביישות הציונית, ומתקבל בכבוד מלכים בכל מדינה ערבית עליה מגיע. רק אתמול שמעתי את בכירי צה"ל מזהירים מפני מלחמה קרובה מאוד. רק אתמול קראתי בעיתונים שהפופולריות של היריד הגדול ביותר שלנ, הנשיא בוש, צלגה ל-35%, וששני שלישי מהאמריקאים מצדדים בבטיסה מיידית מצייראק. רק אתמול אמר, וחזר ואמר בנימין נתניהו – ואיני, נהייה היהודי, ששוב מאוד לאתמול – שאנחנו כמו ב-1938, ושאייראן כמו גרמניה הנאצית אבל חזקה ממנה כי עוד מעט יהיה לה נשק גרעיני. כל זה, המשך את דבריו בן שיחי, קרה אתמול וקורה היום. והנה אני בכנס הזה, ומה אני רואה? הגיגה בשיאה. אנשי עסקים מחייכים מפה לאוזן וחושפים תוכניות להרחבה, מיוזג, הנפקה, קנייה משקיעים עים מחוץ לארץ צובאים על הדלתות, מביאים לישראל מיליארדים של דולרים ומבטיחים להביא עוד מיליארדים. שרעים ופרופסורים משבחים את ביצועי המשק ולא מהססים להכריז: מעולם מצבנו לא היה כה טוב. ואני גם רואה בעצמי: הבורסה שבאי, השקל כשיא, הרווחים בשיא, העבודה בשיא... כל זה נכון, הפסקתי את בן שיחי בשטף דיבורו, אבל מה שאלתך? שאלתי היא, ענה, איך אתה יכול להסביר את הסתירה הגדולה הזאת, בין טבעת האיומים המתהרקות סביבנו לבין התגינה הכלכלית? את הסתירה בין מצב רווחם השפוף של חבריי וחבריי של הישראלים שאינם מפסיקים לדרב על היעדר מנהיגות לאומית ו"הממשלה על הפנים" לבין חגיגת הקניית של-הפז ובעיקר, ירדתי, הכיצד תסביר את הסתירה בין הענגים הקודרים כל כך באופן הניחוני והמדיני שלנו לבין הריצה של משקיעי החוץ לישראל? מי



הפגנה נגד ישראל. "במירוץ של הרתעה יושקע הון עתק בביטחון - בלי שרמת הביטחון היחסית תשתפר"

ולא צריכה לכרוך את כל עתידה הכי ככלי בהייטק וביצוא של הייטק. כן, אפשר להתחרות אפילו בסין!"  
כאחד ממנהיגי הבולטים של יהדות אמריקה, האם אתה מעלה על דעתך התנתקות אפשרית של הממשל האמריקאי מהעיסוק במזרח התיכון - מין עייפות מוחת'יכונית - וכתוצאה מכך גם ארשות ואי אכפתיות כלפי ישראל?  
"אין אפשרות כזו. ארה"ב, גם אם תתייחס ממעורבותה בנינוי משטר במזרח התיכון, תישאר לתמיד לצידה של ישראל. התמיכה בישראל, ראית מורשת עמוק בכל מערכות הממשל האמריקאי. זה שילוב של אינטרס ורגש, שאף אדמיניסטרציה אמריקאית לא תתחשב לו. לפחות לא בימי חייו".  
עד מאה ועשרים איתלתי למור - טון מגדל, האופטימיסט הבלתי-נלאה בגיל 84.

המנהיגות הישראלית טובה מהאמריקאית?  
"נכון לעכשיו, הייתי אומר שכן. אני לא שותף לציונים הנמוכים שנותנים רוב הישראלים לחברי הממשלה שלהם. יש בקרבם אישים ממדרגה ראשונה. ואני גם רוצה להוכיח, שבבחירות האחרונות בישראל בחרתם בדיוק באנשים אלו. שלמתם בקולותיכם כדי לתת להם את השלטון. ואתה יודע מה? לדעתך, לא טעיתם." מגדל, קרא את סקורי דעת הקהל. הציבור הישראלי חושב שכן טעה בבחירות.  
"מה לעשות, זו מחירה של הדמוקרטיה. והדמוקרטיה הישראלית היא אותה ומופת לעמים רבים".  
אם מצבנו המנהיגותי כה נפלא, למה צריך את המכון למנהיגות שלך? למה הכרות על הקמת מרכז מנהיגות נוסף בגנבז שים את כספך לייעוץ אחרים...  
"המכון שלי משקיע במנהיגי העתיד המסוגלים לשנות את ישראל, ולא במי שכבר אוזרים בהגה. אנחנו אמרים להם: לכו והטביעו את חותמכם, לכו והנהיגו, לכו וחוללו מהפכים במציאות הישראלית. לא שהיא רעה אלא שהיא צריכה תמיד להשתפר".

### סך ההשקעות הישראליות בחוץ לארץ הגיע ל-64.4 מיליארד דולר. שימו לב: הישראלים השקיעו בחוץ לארץ בארבע השנים שחלפו כ-20 מיליארד דולר יותר ממה שהזרים השקיעו בישראל

### האינפינפאה השנייה ומלחמת לבנון האחרונה עלו למשק הישראלי 109 מיליארד שקל לפחות; משפחה ישראלית ממוצעת הפסידה קרוב ל-65 אלף שקל בשנה

חינם וגאה בכוגריו. ההרשמה למחזוריים הבאים נמשכת. האם אתה, כמי שהרמך מכן למנהיגות נושא את שמו, מודע לעומק משבר המנהיגות בישראל? אני שומע מידיו הישראלים קיטורים על "מנהיגות חלולה", על "מנהיגות ללא חזון הרואגת רק לעצמה", ללא יכווצא באלה. אני מקשיב, אבל לא מסכים. ממש לא. אני מכבד ומוקיר את ההנהגה העכשווית של ישראל, את המרץ והיוזמה שלה. מפרט ספקטיבה של שנותיי ראיתי ופגשתי אינספור פוליטיקאים. הרימתי הציבורי שלהם היה תמיד נמוך, כמעט בלא קשר לכישוריהם וסגולותיהם. הפוליטיקה נחשבת - באמריקה כמו בישראל וכמו בהודיה תהלים עליו לילדיה. מבחינה זו, כמובן כמונו, האמריקאים שום דבר לא יוצא דופן".



וישא מירא אחרונות

עשיית בסיס מהסוג הישן, לכן קנית עם שותפים ישראלים את מפעל הזכור בית פניציה בירוחם) ומחפש הדרמטיות לעוד השקעה. מה קרה בארץ, שאלתי, ששינה את גישתך? מה זאת אומרת מה קרה, השתומם מגדל, הרי יש לכם, הישראלים, כלכלה חזקה וצומחת, יש לכם ארץ נהדרת השוקקת פעילות עסקית. כיף להשקיע כאן. הסתכלתי בו בהשתוממות. האמנם על ארצנו הוא שחזר אך לא היה ספק: הוא מתכוון לכל מילה. כלאחר יד, בביטול גמון, הווי הצירה היהודי החכם ולמוד הניסיון את הפחדים שהשתמעו משאלותי ופיסק: מעולם לא היה מצבה של ישראל טוב יותר. "אתה שואל האם ישראל מקום מסוכן להשקיע, בגלל האיזמים של המטורף מטהרן? ואני שואל אותך: מאיפה הפסימיות הזו שאני פוגש כאן? מה קרה לכם, הישראלים, עם אופטימיזם מדין כמותו? מה המרה השחורה שנוכח סה בכנס? עמדתם במכתבים לאין שיעור יותר קשים מהאיזמים של אחמדינז'ה? האם לפני 60 שנה משהו היה מתנבא שישראל תהיה למעצמת טכנולוגיה מובילה בעולם? או קיומכם היה בסכנה, לא כעת". ישראל תשרוד לנצח? "זו שאלה טיפישית. בגילי, המושג נצח הוא כבר יחסי. אבל במבט לעשרות שנים קדימה, לי וירידי וחברי בין יהודי התפוצות אין צל של ספק שישראל תשרוד ותפרח".

ב-1998 פתח את שעריו בירושלים "מכון מגדל למנהיגות", ממומן בעיקר מתרומותיה של "קרן מגדל". הדרך לבקש קמת המכון, המפעיל שורה של תוכניות להשגרה וטיפוח של מנהיגות מצטיינת בישראל - מנהיגות חינוכית, חברתית, ציבורית וצבאית - הייתה ארוכה ורבת מכשולים, ומגדל מוכן לספרה לפרטיה. כיום לומדים במסגרתו "מכון מגדל למנהיגות" עשרות חניכים, יהודים וערבים, אורחים וקצינים, מורים ופקידים בכירים. יעדו של המכון להכשיר שכבה חדשה של גברים ונשים בני 35 עד 42 שיוכלו "לטפס לעמדות השפעה ופיקוד" במערכות גיוניות בישראל, והם בעלי פוטנציאל לכך. "מכון מגדל" מעניק להם מלגות נדיבות ולימודי

תקצוב על בסיס פסימו. כמו אצלנו כיום. לפי מודלים שבדקו החוקרים, חלקו של תקציב הביטחון בתוצר עשוי להגיע, בתנאים כאלה, לכדי 30% ויותר, ובתוכו יהיה משקל משמעותי ויוקא להוצאות צבאיות מסורתיות. לבסוף, פרופ' אשר טישלר הזהיר מפני מירוץ חימוש רב שנת: במירוץ של הרתעה, אמר פרופ' טישלר, ישראל מחה ואוירי ביה מידך, יאלצו להשקיע הון עתק בביטחון - בלי שרמת הביטחון היחסית שלהם תשתפר.

אבל מה המשמעות של "הרתעה הדרית" מול איראן? המומחים מעריכים שהרתעה כזו תהיה יעילה רק אם תשכנע את איראן לוותר על "הצטיינות גרעינית" ולהסתפק ב"כוחות גרעיניים מוכתרת". למה תורגמת להימוש של ממש. לכן כנראה התכוון המשנה לראש הממשלה שמעון פרס כשאמר בתשובה לאחת השאלות שהרגיזו אותו במיוחד: "למה כולם מדררים על כך שאיראן תוכל למחוק את ישראל? גם ישראל תוכל למחוק את איראן". כדי שיהיה המחיקה נוסח פרס יובן, יופנם וישפיע על ממשלות בטהרן, הוא צריך להיות אמין. והוא יעלה לכל הפחות 15 מיליארד דולר בהתחשב בכוחו תיה האסטרטגיות של ישראל. כלומר, בתוספת של 133% לתקציב הביטחון הציפי בשנה הבאה. מה הכלכלת הוצאות הביטחון תעשה למשק, לצמיחה, לרווחי ההשקעות, לעוני? השאלה עצמה מעוררת חלחלה.

### מעולם לא היה טוב יותר

הסתירה לא יושבה. אני נחשפתי אליה מחדש בשיחה מרתקת עם מורטון מגדל, בן 84, מבכירי הפעילים של יהדות אמריקאית, בעל תואר דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטת בן גוריון, ומי שהיה בעבר יו"ר ועידת הפרוצדורות היהודיות של ארה"ב. במראה צעיר בהרבה מגילו, מגדל קופץ ארצה מביטון בקליוולנד, אוהיו, פעמים אחרות בשנה. כעבר הסתפק בפעילות פילנתרופית, באחרונה השקיע בתעשיות ישראליות (לא הייטק, הוא אומר, אני טוב בתי

עילוי א.מ.

עילוי א.מ.